

Društvena antinormativnost u romanu Pipi Duga Čarapa Astrid Lindgren

Fabijanac, Monika

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:097238>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-06**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i engleskog jezika i
književnosti

Monika Fabijanac

**Društvena antinormativnost u romanu *Pipi Duga Čarapa*
Astrid Lindgren**

Završni rad

Mentorica: doc. dr. sc. Dragica Dragun

Osijek, 2018.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Studij hrvatskog jezika i književnosti i engleskog jezika i književnosti

Monika Fabijanac

Društvena antinormativnost u romanu *Pipi Duga Čarapa*

Astrid Lindgren

Završni rad

Humanističke znanosti, filologija, teorija i povijest književnosti

Mentorica: doc. dr. sc. Dragica Dragun

Osijek, 2018.

Sažetak

Pipi Duga Čarapa roman je švedske spisateljice Astrid Lindgren u kojemu se kroz lik Pipi govori o protivljenju normativnosti u dječjoj književnosti. Pipi Duga Čarapa potpuna je suprotnost normiranju – ona se ne mora boriti za svoju moć i pokoravati odraslima budući da je od samog početka nagrađena onime što djeca inače nemaju. Njoj se, kao i svakom drugom djetetu, nudi konvencionalan svijet, ali ona takav svijet odbacuje. Snažna je i neovisna, izdvaja se iz zajednice te se i svojim nadljudskim sposobnostima udaljava od norme. Pipi pokazuje svoje neznanje prema određenim društvenim normama – nije upoznata s pravilima koja nalaže zakon te tvrdi kako ona takvu zajednicu ne treba i kako se može odlično brinuti sama za sebe. Također, Pipi jasno pokazuje kako nije upoznata s pravilima ponašanja za stolom, pravilima higijene, ali ni pravilima ponašanja prema odraslima i starijima. Takvim protivljenjem normi, prikazuje se kako bi svijet izgledao kada se društvene konvencije ne bi poštivale te kada bi se odrasla nadmoć zamijenila dječjom.

Ključne riječi: Pipi Duga Čarapa, (anti)normativnost, roman, društvene konvencije

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Normativnost u dječjoj književnosti.....	2
3. Cenzura <i>Pipi Duge Čarape</i>	4
4. Društvena antinormativnost kroz lik Pipi Duge Čarape	7
5. Antinormativnost kroz motiv igre	12
6. Pipi protiv autoriteta	144
7. Društvena antinormativnost kroz Pipinu zrelost	18
8. Likovi odraslih u djelu.....	19
9. Zaključak	211
10. Literatura	222

1. Uvod

U ovom će završnom radu biti riječ o društvenoj antinormativnosti u romanu *Pipi Duga Čarapa*, švedske autorice Astrid Lindgren. Najprije će biti prikazano što se govori o normativnosti u dječjoj književnosti općenito te kakve bi to društvene konvencije autori trebali slijediti kada pišu, budući da je jasno vidljiva nejednakost između odraslih i djece u dječjoj književnosti. Nadalje, biti će prikazano koji su dijelovi bili prvotno izbačeni i cenzurirani upravo zbog kršenja takve normativnosti te kako je 1945. godina (godina objavljivanja ovoga romana) osigurala uspjeh *Pipi Dugoj Čarapi*. Potom će biti razrađeno kako se društvena antinormativnost očituje kroz lik Pipi Duge Čarape – kroz njezin fizički izgled, fantastičnu snagu, ali i ponašanje te kako se ona svojim karakterom suprotstavlja društvenim konvencijama. Osim toga, autorica će kroz ovo djelo prikazati u čemu odrasli griješe pri odgoju djece te jesu li ponekad previše strogi prema njima. Pojašnjeno će biti i na koji se način Pipi protivi autoritetu – kako roditeljskom, tako i školskom, ali i svakom ostalom. Na kraju će biti prikazano i kako Pipi svojom zrelošću odstupa od ostale djece, ali i po čemu im je slična. Naposljetku, uslijedit će zaključak i popis literature koja se koristila u pisanju ovog završnog rada.

2. Normativnost u dječjoj književnosti

Većina rasprava o prirodi književnosti vrti se oko toga treba li se književnost koja je napisana za mlade čitatelje smatrati i proučavati kao umjetnost ili kao sredstvo odgoja i obrazovanja. Kritičari su tek nedavno zamijetili još jedan rascjep u takvoj književnosti, a to je moć koja dječju književnost čini sličnom ženskoj književnosti, književnosti urođenika ili književnosti homoseksualaca. Tako je u svakom takvom slučaju glavni fokus književnog djela usmjeren na ispitivanje pozicije moći, afirmacije ili preispitivanje trenutnog poretka moći. Kod dječje književnosti, dolazi do nejednakosti i neravnoteže između djece i odraslih te norme koja je predstavljena i vrednovana u dječjim knjigama. Strukture moći najvidljivije su u području dječje književnosti budući da je ta književnost oduvijek bila namijenjena edukaciji, socijalizaciji i opresiji određene društvene skupine. (Javor, 2008: 19) Astrid Lindgren¹ u svom radu tako ruši opresivnu funkciju dječje književnosti. Vidljivo je kako je veći dio njezina rada posvećen situacijama u kojima se preispituju takve nametnute strukture moći. Normativnost u svijetu odraslih nalaže kako odrasli imaju moć koja je neograničena u odnosu na djecu. Djeca tako nemaju pravo glasa u donošenju odluka (i političkih i društvenih), nemaju vlastite gospodarske resurse te su podvrgnuta brojnim zakonima i pravilima prema kojima se od djece očekuje da se pokoravaju odraslima. Takva je norma prisutna i u stvarnom životu i u svijetu književnosti. (Javor, 2008: 19) Kritičari književnosti smatraju kako je glavna funkcija dječje književnosti pomoći djetetu da odraste. Poput još nekih pisaca, Astrid Lindgren udaljava se od takve konvencije te upućuje na upravo suprotno – kroz lik Pipi, ona želi pomoći djeci da vide sve one sposobnosti koje imaju kao djeca, a koje će kasnije izgubiti. Djeca nisu svjesna tih sposobnosti, ali odrasli jesu i upravo su oni ti koji trebaju pomoći i svratiti pažnju na to djeci. (Zalar, 2008: 90)

Astrid Lindgren u *Pipi Dugoj Čarapi* vješto pokazuje što bi se dogodilo kada bismo odraslu normativnost zamijenili dječjom normativnošću te kako bi svijet izgledao kada norma ne bi

¹ Astrid Lindgren (1907 – 2002) švedska je prozaičica. Knjigom za mladež *Britt-Mari olakšava svoje srce* debitirala je kao spisateljica, a nakon te, slijedi i *Pipi Duga Čarapa* 1945. kojom je stekla status jedne od najpoznatijih i najčitanijih švedskih spisateljica. Njezino stvaralaštvo od gotovo 120 naslova obilježava širok raspon tema, likova, sredina i pripovjedačkih strategija. U opusu Astrid Lindgren, odrastanje je glavna tema – sve njezine knjige ocrtavaju traumatičan prijelaz iz djetinjstva u svijet odraslih. (Javor, 2008: 21) Njezina djela slabo su i nedovoljno prevedena kako bi ju se moglo istinski predstaviti. Velik dio njezina opusa nije preveden na hrvatski jezik, a najznačajniji dio njezina opusa povezan je s likom Pipi Duge Čarape. Tako se Pipi Duga Čarapa smatra klasičnim djelom dječje književnosti i tek se zatim prepoznaje u opusu Astrid Lindgren s čijim su imenom poznati samo stručnjaci u području. (Hameršak, Zima, 2015: 96)

nalagala da su odrasli mnogo pametniji, snažniji i bogatiji u odnosu na djecu. Pipi je tako jedan od najuvjerljivijih primjera dječjeg osnaženja u dječjoj književnosti. Za razliku od druge djece, ona se ne mora boriti za svoju moć i težiti ostvarivanju takve moći budući da je ona od početka nagrađena svime onime što djeca inače nemaju. Pipi je nagrađena snagom, bogatstvom, neovisnošću i samopouzdanjem, a sve to joj daje moć kako bi se suprotstavila svim pojedincima i onim socijalnim institucijama koje ne mogu prihvatiti njezin status. (Javor, 2008: 19) *Pipi je doista bila neobično dijete. No najčudnovatije u nje bješe njezina silna snaga. Bila je tako strahovito snažna da joj se na čitavome svijetu ne bi moglo naći policajca ravna po snazi. Ako bi samo htjela, mogla je podići cijeloga konja.*²

² Lindgren, Astrid. *Pipi Duga Čarapa*. Znanje. Zagreb. 2015, str. 6

3. Cenzura *Pipi Duge Čarape*

Marijana Hameršak i Dubravka Zima u *Uvodu u dječju književnost* navode kako u brojnim djelima dječje književnosti dolazi do cenzure nekih dijelova. Cenzurira se sadržaj koji odstupa od uspostavljenog društvenog, političkog, vjerskog ili nekog drugog autoriteta i poretka, kao i sadržaj za koji se smatra da je nedoličan, nerazumljiv ili zastrašujuć za djecu. U prvom hrvatskom prijevodu *Pipi Duge Čarape* koji je izdan 1973. godine, to se djelo pojavljuje bez osam poglavlja³ i nekoliko odlomaka u kojima se problematizira koncept školskog autoriteta. Osim tog problema, izostavljeno je i poglavlje u kojem je u fokusu preispitivanje autoriteta općenito, a ne (samo) onog školskog i obiteljskog. Takvo je poglavlje ono u kojem Pipi osporava nadmoć ekonomskog i društvenog statusa bogataša koji želi kupiti Pipi-novac. (Hameršak, Zima, 2015; 80) Dakle, cenzurirani su bili svi dijelovi kojima se Pipi protivi onome što nalaže norma o ponašanju djeteta, a zbog čega ovo djelo i jest posebno. Dva poglavlja (*Pipi spašava živote* i *Pipi i dalje stanuje u vili Pipinovac*) također su bila izbačena, ali se ne uklapaju s ostalima budući da se ta dva poglavlja ne protive onome što nalaže norma te ne govore o preispitivanju autoriteta ...stoga se na prvi pogled čini da se njihovo izbacivanje ne uklapa u uredničku odluku o discipliniranju nepoćudne Pipi i njezina osporavanja, ironiziranja i dokidanja odnosa autoriteta.⁴ Ta dva poglavlja izbačena su zbog preispitivanja društveno aktivne predodžbe o djetetu, o čemu govori i jedan odlomak u izbačenom poglavlju o Pipinu rođendanu. Poglavlje u kojemu Pipi spašava dječake iz zapaljenog nebodera cenzurirano je iz razloga što je Pipi prikazana kao fantastičan lik i kao lik koji ne podilazi fizičkim zakonima, ona ne shvaća tu društvenu ugroženost već se s njome šali. Ona glumeći superjunakinju zapravo ironizira uplašenost. (Javor, 2008: 28)

Takva urednička cenzura pokazuje kako i na koji se način dječja književnost upliće u društveni kontekst, gdje je problem autoriteta zasigurno jedan od glavnih elemenata koji oblikuju taj proces. Biblioteka *Vjeverica* takvim je cenzurama oblikovala književni prostor dječjeg književnog sustava. Pitanje cenzure značajno je povezano s funkcijom dječje književnosti te s društvenim predodžbama o tim funkcijama što dječju književnost čini višestruko opterećenom

³ Izbačena poglavlja su ona u kojima je Pipi pozvana na kavu u obitelji Settegren, poglavlje u kojem spašava djecu iz požara, poglavlje u kojem Pipi slavi rođendan (i tom prigodom puca iz pištolja), o malograđaninu koji želi kupiti Pipinovac i prezire djecu, poglavlje u kojem Pipi piše i prima pismo te dobiva obećanje od učiteljice da će je povesti na izlet te poglavlje o školskom izletu kao i poglavlja u kojima Pipi ide na sajam i u kojem Pipi priređuje ispitno natjecanje za školsku djecu.

⁴ U *čast Astrid Lindgren: zbornik*. Priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, Hrvatski centar za dječju knjigu, 2008, str. 28

budući da je podložna raznim intervencijama u sam književni život. (Javor, 2008: 29) Nije slučajno da su se takvi problemi dogodili u sedamdesetim godinama dvadesetog stoljeća kada je došlo do objavljivanja prvog hrvatskog izdanja *Pipi Duge Čarape*. Dječja je književnost tada društveno afirmirana djelatnost, ali koja ne može biti autonomna budući da se dijete ne može afirmirati kao autonomno biće, već samo kao član zajednice. U takvoj književnoj komunikaciji obavezna je uloga odraslih koji posjeduju sve društvene vrijednosti, a koje dijete tek treba usvojiti. (Javor, 2008: 30) Zbog tih razloga jasno je kako nije bilo mogućnosti izdati cjeloviti roman *Pipi Duge Čarape*. Cjelovito bi izdanje zasigurno bilo oštro osuđivano i smatrano da prikazuje sadržaje koji su trivijalni i ugrožavajući za djecu. 1991. godine, *Pipi Duga Čarapa* stavljena je na popis literature u škole, ali i maknuta s njega četiri godine kasnije. Promjenom vlade 2005. godine, *Pipi Duga Čarapa* ponovno se našla na popisu literature za osnovne škole. (Mikulan, 2008: 59)

Pipi Duga Čarapa svijet je ugledala 1945. godine, u vrijeme kraja Drugoga svjetskog rata što se smatra prijelomnim trenutkom budući da je taj rat uvelike promijenio svijet. Jedna od velikih promjena odnosi se na ulogu žene u društvu. U razdoblju Drugoga svjetskog rata, žene su dobile priliku obavljati poslove koje su do tada činili isključivo muškarci.⁵ Emancipacija žena koja je u tom ratu dobila novi zamah, nastavila je taj trend i poslije rata. (Javor, 2008: 8) Pipi kao ženska heroína imala je tako zagarantiranu budućnost budući da je takav lik bio dio novonastalog trenda o emancipaciji žene. *Ali Pipi nije samo hipertrofirana ženska heroína, ona je i dijete – buntovnica, i to nadmoćna oponentica odraslima. I ta se činjenica vrlo djelotvorno uklapa u civilizacijski trend, u trend emancipacije koja je napredovala još sporije od emancipacije žena: radi se o emancipaciji djeteta.*⁶ U to doba, normativnost odraslih nije bila upitna. U prvoj polovici dvadesetog stoljeća smatralo se da je prihvatljivo fizički kažnjavati svoje dijete, onaj roditelj koji nije tukao svoje dijete smatrao se neodgovornim roditeljem, a odgovornost da se dijete pokori toj normativnosti bio je glavni zadatak odgoja i odgajatelja. O dječjim se pravima tek danas govori javno, tek danas se pokazuje zabrinutost što više od stotinu država ne zabranjuje fizičko kažnjavanje djece u školama te što se djeca eksploatiraju kao radnici i žrtve različitih oblika kriminala. (Javor, 2008: 8) Astrid Lindgren demaskirala je takvo nametanje normativnosti odraslih putem kažnjavanja tako što je svojoj protagonistici Pipi dala nadljudsku snagu. Učiniti Pipi snažnijom od ostalih značilo je osloboditi ju od svake prisile odraslih, ali i

⁵ Tako su primjerice u Velikoj Britaniji žene postale vozačice, kondukerke i službenice u javnoj službi, što je do tada za njih bilo potpuno nedostupno. Odjednom se to više nije smatralo nedoličnim, nego je bio dio patriotizma i otpora neprijatelju.

⁶ U čast Astrid Lindgren: zbornik. str. 8

srušiti tip takvog, ali i svakog drugog nametanja normativnosti. (Javor, 2008: 9) Tako je i u ovom primjeru: *No tada joj se približe dva snažna čuvara s namjerom da je izbace iz cirkusa. Uhvate je i pokušavaju podići. Neuspješno. Pipi je sjedila sasvim mirno, ali je ni na koji način nisu mogli pomaknuti s mjesta iako su je vukli iz petnih žila. Onda slegnu ramenima i udalje se.*⁷

⁷ Lindgren, Astrid. *Pipi Duga Čarapa*. str. 48

4. Društvena antinormativnost kroz lik Pipi Duge Čarape

Pipilota Viktualia Zavjesić Pepermintina Efraimova Duga Čarapa lik je kakav do tada svjetska književnost nije poznavala. Ona je beskrajno snažna i smiješna. Živi na rubu grada, u zapuštenom vrtu i oronuloj kući, za kućne ljubimce drži konja na terasi te majmuna na ramenu. (Dujčić, 2003: 78) Ona je lik koji se opire svakom pokušaju urednog portretiranja, a njen vanjski izgled i ponašanje su samo jedan djelić te složene književne strukture. Autorica negira sve žanrovske stereotipe, a pogotovo one koji podrazumijevaju pojam uzornog djeteta. Pipina samostalnost i posebnost vidljiva je već u opisu njezina fizičkoga izgleda:

Kosa joj je bila boje mrve, spletena u dvije čvrste pletenice što su stršale posve ravno u stranu. Nos joj je sličio omanjem krumpiru i bio pun puncat pjega od sunca. Ispod nosa smjestila se odista vrlo široka usta sa zdravim, bijelim zubima. I oprava joj bješe baš čudna. Pipi ju je sama sašila. Trebala je biti modra, ali kako joj je ponestalo modre tkanine, to je Pipi ovdje-ondje prišila i komadićke crvene. Na svoje duge, tanke noge navukla je par dugačkih čarapa, i to jednu smeđu, a drugu crnu. Imala je crne cipele dvostruko duže od njezinih stopala. Te joj je cipele kupio tata u Južnoj Americi, a bile su zato tako velike da joj ne budu premalene dok bude rasla. Pipi nije nikada htjela obuti neke druge cipele.⁸

Takav opis odjeće odstupa od svake norme tadašnjeg vremena, ali i onog današnjeg. Vrlo je bitno i kako je Pipi tu odjeću sama sašila što govori o njezinoj samostalnosti i nepodređivanju autoritetima. Njezina se fizička pojava mijenja kada odlazi na kakvu posebnu priliku. Ona tada ugljenom zacrnjuje obrve i raspušta kosu čime pokušava naglasiti kako i ona pripada odraslijem sloju društva: *Svoju je dugu riđu kosu, kako bi bila neobičnija, raspustila pa joj se sada spuštala niz ramena kao lavovska griva. Usne je namazala ružom drečeće crvene boje, a obrve je zacrnila tako da je izgledala zastrašujuće.⁹* Kada tada razgovara s odraslima, takav njezin izgled narušava pojam pristojnosti te neprirodnost i ukočenost odraslih. Pipi nije u skladu s onime što nalaže norma o pravilima odijevanja, higijeni i izgledu djece. Roditelji se trude da za razliku od Pipi, njihova djeca budu uredna, ne gaze po lokvama, budu počestljani i čisti te da se što više ponašaju poput odraslih ljudi. *Tomi nije nikada grickao nokte i uvijek bi učinio ono što bi njegova majka od njega zatražila. Anika se nikada ne bi svadila kad joj nešto ne bi učinili po volji, a njezine su*

⁸ Isto, str. 7

⁹ Isto, str. 60

*izglačane, pamučne opravnice uvijek bile uredne. Jako je pazila da joj se ne uprljaju.*¹⁰ Antinormativnost vidljiva je i u Pipinoj fantastičnoj snazi koju koristi u svrhe sportskog nadmetanja, spašavanja slabijih od nasilnika te dobročinstva prema životinjama. (Zalar, 2008: 89) *Hrvačkim zahvatom uhvati Snažnoga Adolfa oko pasa i prije negoli je itko shvatio što se tu zbiva, Snažni je Adolf već ležao na strunjači.*¹¹ Tako Pipina samostalnost počiva na njezinoj fantastičnoj snazi i novčanoj sposobnosti. Ona svoje fantastične sposobnosti spretno koristi te ne daje da one vladaju njome. Iako kroz roman povremeno dolazi do uplitanja odraslih i pokušaja rušenja Pipine moći (poput policajaca koji ju žele smjestiti u dječji dom, lopova koji žele ukrasti njezine zlatnike i dr.), njezina samostalnost još je jača zbog činjenice da ona ima vlastiti dom: – *Kako bilo da bilo, tata Efraime – nato će Pipi – za jedno je dijete bolje da ima pravi dom, a ne da se potuca naokolo po morima i živi po glinenim kolibama. Što misliš? (...) – Baš tako – složi se Pipi. – Za malu je djecu najbolje imati više reda. A još je bolje od najboljega ako taj red mogu sama sebi napraviti!*¹²

Njoj se nudi konvencionalan svijet kao i svakom djetetu, ali ona se protivi normi te takav svijet odbacuje. Odlučuje ne ići u školu, već odlazi samo kako bi i ona imala praznike. *Pa ovo: za četiri će mjeseca Božić i vi ćete imati božićne praznike. A ja? Što ću imati ja?! – Pipin je glas zvučao žalosno. – Nikakvih božićnih praznika. Pa ni najkraćih – tužeći se reče Pipi. – A ne, tu treba nešto mijenjati! Od sutra i ja idem u školu!*¹³ Četkom za kupanje miješa tijesto za palačinke: *Tada sa zida skine četku za kupanje i njome stade tući tijesto za palačinke tako da je sve prštalo po zidovima.*¹⁴ U igri stvarostrožitelja pronalazi limenku koju navlači preko glave: *S limenkom preko glave hodala je između kuća kao neki maleni, limeni toranj i zaustavila se tek kad se potrbuške prevalila preko nekakve žičane ograde.*¹⁵ Odlučuje hodati natraške te se svim tim odlukama i podvizima protivi onome što je konvencionalno: – *Zašto sam hodala natraške? – čudila se Pipi. – Pa zar mi ne živimo u slobodnoj zemlji? Zar ljudi ne smiju hodati onako kako žele?*¹⁶ Zbog toga što je u središtu aktivistički ženski lik, Astrid Lindgren naišla je na odbijanje izdavača, otpor pedagoga i književne kritike, a upravo zbog takvih pustolovina koje odstupaju od norme, ova se knjiga otpočetak uvelike svidjela djeci, to jest čitateljima. (Dujčić, 2003: 78)

¹⁰ Isto, str. 6

¹¹ Isto, str. 51

¹² Isto, str. 164

¹³ Isto, str. 25

¹⁴ Isto, str. 10

¹⁵ Isto, str. 14

¹⁶ Isto, str. 7

Astrid Lindgren služi se tehnikom nonsensne opozicije, nonsensne igre i igre riječima kako bi izgradila lik Pipi Duge Čarape. Pipi Duga Čarapa neobična je djevojčica koja radi sve ono što je „običnom“ djetetu zabranjeno ili nedostupno. (Diklić, Težak, Zalar, 1996: 113) Tako Pipi radi sve obrnuto od onoga što propisuje norma: spava s nogama ispruženim na jastuku, a glavu drži ispod pokrivača. Kada spava s nogama na jastuku, krši normu budući da nepisano pravilo nalaže kako valja spavati s glavom na jastuku: *...skitnice opaziše, a na svoje golemo čudo, samo par nogu kako se odmara na jastuku. Pipi je, kao i uvijek, imala glavu ispod pokrivača, i to na mjestu gdje bi joj imale biti noge.*¹⁷ Hodanjem unatraske ona dovodi etabliranu normu u pitanje, ali i navodi kako se norma mijenja u određenim krajevima svijeta pa tako govori kako u Egiptu svi ljudi hodaju natraske, a u Indokini hodaju na rukama: – *Zašto sam hodala natraske? (...) Usput, mogu ti reći da u Egiptu svi ljudi tako hodaju i nikome se to ne čini nimalo čudnim. (...) Pitam se što bi tek rekao kad bih stala hodati na rukama kao što to čine ljudi u Indokini.*¹⁸ Antinormativnost prisutna je i kada Pipi navlači četke ne noge i čisti pod kličući se po njemu te kada mijesi kolače na podu: *Baš je toga jutra Pipi pekla paprenjake. Umijesila je silno tijesto i onda ga razvaljala po podu.*¹⁹ Dok odrasli čitaju taj dio knjige, vjerojatno razmišljaju o količini bakterija koje se nalaze na podu i u tim kolačima te bi se u nekoj drugoj knjizi djeci možda objašnjavalo kako to nije higijenski, što u ovom romanu nije slučaj. Naprotiv, autorica hvali Pipi i govori kako ona spretno miješa kolače na podu. (Zalar, 2008: 90)

Krunoslav Mikulan proveo je istraživanje za svoj rad *Pippi Longstocking in the Croatian school system and its reception among primary school pupils* koji je objavljen u časopisu LiCus. On je kroz istraživanje pokazao kako osnovnoškolska djeca primjećuju Pipino odstupanje od društvenih normi pa je tako većina djece prepoznala fantastične elemente koje Pipi posjeduje, a ostala djeca ne. 74% djece prepoznalo je nadljudsku snagu koju Pipi ima, 17% njezinu hrabrost, 26% djece prepoznalo je njezin samostalan život kao fantastičan element, 28% njezin izbor odjeće te 14% djece vidjelo je Pipino neodlaženje u školu kao odmicanje od norme. (Mikulan, 2008: 61) Time se utvrđuje kako su današnja djeca upoznata s društvenim konvencijama te kako prepoznaju Pipino odstupanje od takvih.

Norme su često proizvoljne, sklone promjenama pa tako ne treba od norme tražiti da jednu normu zamijeni drugom već da sve budu jednako prihvatljive. (Javor, 2008:19) Budući da nema majku, a ne živi s ocem, ona sama sebi pjeva uspavanku i sama se bori s huliganima te se ne boji

¹⁷ Isto, str. 56

¹⁸ Isto, str. 8

¹⁹ Isto, str. 11

ničega. Smatra da se sve što je na zemlji može uzeti, a tako može uzeti i starca koji leži na zemlji. Kada se zapita što će s njim raditi, ona se i tu protivi normi te razvija igru. (Diklić, Težak, Zalar, 1996: 113) *Malo dalje od mjesta gdje su razgovarali u travi je pred svojom kućom ležao neki postariji čovjek. – Evo, pogledajte, onaj tamo leži na zemlji – reče Pipi. – Mi smo ga našli pa ga prema tome imamo pravo i uzeti. (...) Mogli bismo ga umjesto u kunića staviti u maleni kavez i onda ga hraniti maslačkom.*²⁰

U epizodi Pipi na Južnim morima, ona ironizira moć i način na koji moć samu sebe obnavlja: *Naravno da moraš jesti zdrave i žitne pahuljice. Ako ne jedeš zdrave žitne pahuljice, nećeš rasti i postati velika i jaka. A ako ne postaneš velika i jaka, onda nećeš imati snage prisiljavati svoju djecu, kada ih budeš imala da jedu svoje zdrave žitne pahuljice...*²¹ Pipi kroz taj dio ironizira normu kojom su djeca prisiljena jesti zdravu hranu koja im nije ukusna, ali kad odrastu i kada sami postanu roditelji, oni tada nastavljaju to raditi i svojoj djeci. Iako su smatrali da su tada time bili tlačeni, oni kasnije i sami postaju takvi tlačitelji. Tomi i Anika tako predstavljaju svu djecu koja poštuju autoritet roditelja i koja poštuju društvene konvencije. Oni su i predstavnici svih onih malih i znatiželjnih čitatelja koji sa zavišću i radoznalošću promatraju Pipi. (Hranjec, 2009: 297) *Bila su to vrlo dobra, vrlo, vrlo odgojena i vrlo, vrlo, vrlo poslušna djeca. Tomi nije nikada grickao nokte i uvijek bi činio ono što bi njegova majka od njega zatražila. Anika se nikada ne bi svadila kad joj nešto ne bi učinili po volji, a njezine su izglačane, pamučne oprave uvijek bile uredne. Jako je pazila da joj se ne uprljaju.*²² Tomi i Anika su dobri i pristojni, s divljenjem gledaju Pipino odstupanje od norme, ali sami ništa takvo neće napraviti: *Tomi i Anika su samo sjedili na sanduku i zaprepašteno je gledali kako trči preko tijesta za paprenjake, nabacuje kolače u tepsije i trpa ih u pećnicu.*²³ Ponekad se i ponašaju kao odrasli te ispravljaju Pipi i govore joj što joj nije pametno raditi: *– Da, imaš pravo. Lagala sam – rekne onda tugaljivim glasom. – Lagati je ružno – upadne Anika, koja se najzad usudila otvoriti usta.*²⁴

Također, kako je naučeno iz društvenih konvencija, poslovi se često dijele na muške i ženske. Pipi ni takvu normu ne poznaje pa ona s jednakom lakoćom i jednakim užitkom peče kolače, čisti i sprema kuću, ali i ulazi u ring kako bi se hrvala s najjačim čovjekom na svijetu, penje se na trapez u cirkusu te mašta o tome kako će biti gusar i pljačkaš. (Javor, 2008: 46) Vidljivo je kako Pipi ne razlikuje muške od ženskih poslova pa bi tako u isto vrijeme htjela biti gusar, ali i

²⁰ Isto, str. 13

²¹ U čast Astrid Lindgren: zbornik. str. 18

²² Lindgren, Astrid. *Pipi Duga Čarapa*. str. 6

²³ Isto, str. 12

²⁴ Isto, str. 8

dama: – *Međutim, čuj, učiteljice, zar se ne bi moglo biti istodobno i gusarica i Doista Otmjena Dama. Naime, u tom slučaju...*²⁵

²⁵ Isto, str. 117

5. Antinormativnost kroz motiv igre

Ranka Javor kaže da Pipi svakodnevni život pretvara u igru. (Javor, 2008: 9) Svim tim radnjama Pipi razara normativnost svijeta odraslih, ali i svaku drugu normativnost. Ključ njezine mladosti je upravo u tom uništenju onoga što nalaže norma. Čak i humor koji čini Pipin doživljajni svijet predstavlja subverziju. Ona se suprotstavlja jednostavnom i preozbiljnom shvaćanju svijeta te tako odbacuje svako normiranje pa je zbog takvih shvaćanja Pipi bliska suvremenima *rocka* i *punka*, odnosno svima onima koji se ne žele slagati sa svime onime što je bilo prije njih. (Javor, 2008: 10)

Također, kroz lik Pipi Duge Čarape, autorica pokazuje kako roditelji u mnogočemu griješe pri odgoju djece. Griješe što se odbijaju igrati s djecom misleći da je to dosadno i što odbijaju pogledati film ili predstavu za djecu u kojoj bi i sami uživali. Motiv igre odstupa od normativnosti i u tome što su najzabavnije igre u ovom djelu upravo one najopasnije: – *Djeca se nikada ne smiju igrati pištoljima – reče Pipi i u svaku ruku uzme po jedan. Za svaku ih sigurnost okrene prema stropu uz riječi da bi se u protivnom slučaju mogla dogoditi nesreća. A onda pritisne otkopce na oba pištolja istodobno. I doista, oba su opalila.*²⁶ Istodobno govoreći kako se djeca nikada ne smiju igrati pištoljima i onda to radeći, Pipi ismijava društvene konvencije i protivi se normi u svakom smislu. Time i pokazuje kako su odrasli previše strogi prema djeci te kako bi trebali ipak imati više povjerenja u njih.

Kada lažu, djeca su često kažnjavana i upozoravana. Iz priručnika *Odgoj i njega djeteta* autorice Penelope Leach, može se primijeniti ovo: *I izmišljene priče ponekad djecu dovode u neprilike. Predškolska djeca nisu baš vješta u lučenju zbilje od fantazije ili onoga što bi željeli da se dogodi od onoga što se stvarno zbilje.*²⁷ Ovaj se roman i u tome protivi normi pa tako Pipi za svoje laganje bude i nagrađena te ona i laganje pretvara u igru. Za Pipi i njezinog tatu, laganje je natjecanje te kao nagradu za to, njezin tata udara u bubanj. (Zalar, 2008: 91) Pipi iz laganja stvara igru tako da je njezino laganje zapravo izmišljanje priča –laže kako se u Gvatemali spava s nogama na jastuku, da u Indokini djeca hodaju na rukama te kako su u Argentini neprestano školski praznici. Anika kao primjer dobro odgojenog djeteta koje se drži bontona upozori kako je ružno lagati, a Tomi brani Pipi govoreći kako ona zapravo ne laže nego izmišlja priče. – *Lagati je ružno – reče tada. – Tako moja mama kaže. – Uh, kako si glupa, Anika! – uzvikne Tomi. – Pa*

²⁶ Isto, str. 80

²⁷ Leach, Penelope. *Odgoj i njega djeteta*. Zagreb: Mladost. 1979. str: 438

*Pipi ne laže zapravo. Ona se samo pravi da laže. Ona samo izmišlja, zar ti to ne možeš shvatiti?*²⁸

²⁸ Lindgren, Astrid. *Pipi Duga Čarapa*. str. 151

6. Pipi protiv autoriteta

Za Pipi, autoritet je nepoznanica te je u tom smislu Pipi jedinstven lik dječje književnosti koja se protivi i takvom normiranju. Ona ima izdvojen položaj u društvenoj zajednici jer je fantastičan lik kojemu fantastične osobine dodjeljuju autoritet. Tako u poglavlju *Pipi ide na sajam*, ona svojom fizičkom snagom i nasiljem uspijeva primiriti lokalnog nasilnika i pijanca nakon čega ju zajednica gleda kao osobu koja sadrži određen autoritet: *Pa baci Labana visoko u zrak i stane se loptati njime. Ljudi su klicali od oduševljenja. Starac, prodavač kobasica, pljeskao je svojim izbornim rukama i smijao se. (...) – U našem gradu više ne treba policije – reče netko. – Dok nam je Pipi Duge Čarape...*²⁹ Ona je asocijalno biće stoga što nije član zajednice nego se uvijek nalazi izvan nje, od zajednice nikada ne očekuje zaštitu već se uvijek iz nje izdvaja svojim nadljudskim sposobnostima. U poglavlju kada policajci dolaze Pipi odvesti u dječji dom, dječji dom predstavlja zajednicu koja je odgovorna za dijete te koja će štititi dijete u svakom pogledu, ali također i zajednicu u kojoj dijete nema pravo na autonomiju. (Javor, 2008: 32) Pipi tada jasno pokazuje svoje neznanje prema određenim društvenim normama, ne mari i ne shvaća pravila koja nalaže zakon već samo tvrdi kako ona takvu zajednicu ne treba te kako se vrlo dobro može brinuti sama za sebe. Tu pokazuje i svoja fantastične osobine utoliko što se nijedno dijete ne bi moglo tako suprotstaviti autoritetu kao što je to učinila Pipi. – *Ja sam dijete, a ovo je moj dom. Dakle, to je dječji dom. I tu imam svoje mjesto, više nego dovoljno mjesta. – Ali, drago dijete – nato će policajac smiješeci se. – Ti to ne shvaćaš. Ti moraš u pravi dječji dom gdje će se netko skrbiti o tebi. (...) – Eh, onda morate pokušati pribaviti djecu za taj vaš dom na nekom drugom mjestu, a ne ovdje. Nije mi ni na kraj pameti seliti se odavde.*³⁰

Protivljenjem religioznom autoritetu, Pipi također odstupa od norme. Ona se tada ne protivi toj normi oštro nego pokazuje odupiranje onomu u što „obični“ ljudi slijepo vjeruju, a što ona naravno neće samo kako bi se prilagodila društvu: – *Zato i jesmo mi na Zemlji da budemo dobri i susretljivi jedni prema drugima – poučno će učiteljica. Pipi se postavi na glavu u sedlu i stane mahati nogama. – He... he... he... – vragoljasto se smijuckala. – A reci, učiteljice, a zašto su onda drugi na Zemlji?*³¹

Školski autoritet je također predmet Pipina ismijavanja, ona često ismijava normu prema kojoj su djeca obavezna ići u školu te prema kojoj je škola institucija gdje djeca postaju pametnija i

²⁹ Isto, str. 129

³⁰ Isto, str. 19

³¹ Isto, str. 116

kulturnija. I, dakako, posve razumljivo da je upravo ova razina odbacivanja autoriteta smatrana potencijalno društveno ugrožavajućom u kontekstu dječjeg književnog sustava: ona svakako predstavlja posvemašnje dokidanje ili obrtanje predodžbe o djetetu koje je u poziciji društvene zavisnosti zbog svoje intelektualne necjelovitosti i koje je prisiljeno na institucionalizaciju procesa intelektualnog sazrijevanja.³² Najšaljiviji dijelovi romana su upravo oni u kojima Pipi ismijava školstvo, ali usprkos tome, ti su dijelovi također bili prvotno cenzurirani. S druge strane, ta je duhovita i oštra kritika obrazovnog sustava sigurno povezana s vremenom autoričina odrastanja i njezinim vlastitim iskustvom u tom procesu: vrijeme koje je proteklo od prvog izlaska romana razdoblje je promjena nabolje u institucionalizaciji obrazovanja, ili je to barem deklarativno tako.³³ Ismijavanjem učiteljice, Pipi također izruguje školski autoritet. Učiteljica pokazuje svoj autoritet kroz proces ispitivanja i provjere znanja, a Pipi to ismijava tako što karikira njezino ispitno natjecanje. *Pa reci, Pipi, koliko je sedam i pet? Pipi, iznenađena i povrijeđena, pogleda učiteljicu pa izvali: – Čuj ti mene, ako ti to sama ne znaš, nemoj zamišljati da ću ti ja to reći.*³⁴ Lik učitelja u ovom romanu pripada humorizacijskom modelu.³⁵ Pipi ismijava učiteljicu ne poštujući njezin autoritet i ne mareći za ono što nalaže norma: *– Pipi, običaj je pričekati da nas najprije ponude – prijekorno će joj učiteljica. – Nae bruni tu zbog maene – procijedi Pipi kroz puna usta. – Kod maene naeidae svae po pravelema.*³⁶

Pipi odlučuje ići u školu jer želi naučiti čitati i pisati, ali i jer želi ići na školski izlet s ostalom djecom. To ne uspijeva ostvariti jer nije poput ostale djece, ona odstupa i od takve norme: prekida učiteljicu dok govori, kasni na nastavu bez ikakve isprike te se učiteljici obraća sa „ti“, govori kadgod ona poželi, bez da joj se da dopuštenje pa time ruši sve društvene konvencije. (Zalar, 2008: 93) Tablicu *gloženja* ne uspijeva nikada naučiti: *– Evo vidiš – reče. – To ti je tako: 7 x 7 je 102. Zgodno, zar ne? – Ali 7 x 7 nije 102 – pobuni se Anika. – I nije, jer je 7 x 7 – 49 – poklopi Tomi.*³⁷ Školski sustav ponovno izruguje kada odluči napustiti školu i vratiti se svojim navikama: *– Budite mi zdravo dječurlijo! – veselo im podvikne. – Sad me nećete vidjeti neko vrijeme. No uvijek imajte na pameti koliko je Aksel imao jabuka, jer inače ćete biti nesretni. Ha... ha... ha...!*³⁸ Pipi tada pokazuje kako ona smatra da je puno važnije ono što se nauči kroz život te kako stvari koje se uče u školi nisu bitne i kako se bez njih može živjeti. Kroz razgovor

³² U čast Astrid Lindgren: zbornik. str. 34

³³ Isto, str. 34

³⁴ Lindgren, Astrid. *Pipi Duga Čarapa*. str. 26

³⁵ Hranjec u svojim *Ogledima o dječjoj književnosti* navodi četiri modela učitelja u romanu: idealizaciju, objektivnu karakterizaciju, humorizaciju i ironizaciju.

³⁶ Lindgren, Astrid. *Pipi Duga Čarapa*. str. 116

³⁷ Isto, str. 194

³⁸ Isto, str. 30

Anike i Pipi, Pipi je dokazala kako je ona pametna djevojčica i bez škole te kako je one stvari koje se uče u školi, ona naučila u stvarnom životu: *Da, ali zamisli kako je jadno biti neznalica. Pomisli samo kad jednom budeš velika, a netko te možda zapita kako li se ono zove glavni grad Portugala, a ti nećeš znati odgovora. (...) – No, uostalom, ja sam sa svojim tatom bila u Lisabonu- nadoda ona...*³⁹ Time autorica želi pokazati kako je važnije sam iskusiti život i tako naučiti ono što je bitno od onoga što se slijepo nauči u školi. (Zalar, 2008: 93)

Vidljivo je i kako je Pipino izmicanje autoritetu rezultat odgoja. Tako otac u pismu koje joj piše, a u kojem ju poziva na otok Gula Gula, najprije spominje svoj autoritet kralja, a tek onda (i) obiteljski autoritet. Taj manjak očinskog autoriteta vidljiv je kada Pipi treba poći na otok Gula Gula. (Javor, 2008: 35) Njezin otac tada direktno govori o nemogućnosti uspostavljanja autoriteta: – *Učini kako želiš – reče napokon. – Tako si uvijek i radila. Pipi kimne u znak slaganja. – Da, tako sam uvijek i radila – potvrdi tiho.*⁴⁰ Ukoliko se prati model književno oblikovanih obiteljskih zajednica Stjepana Hranjeca, Pipina bi obitelj pripadala tipu krnje obitelji.⁴¹ Iako je tipično da je u krnjoj obitelji prisutna samohrana majka (Hranjec, 2009: 106), u *Pipi Dugoj Čarapi* prisutan je samohrani otac koji i ne živi sa svojim djetetom: *Nekoć je ona imala tatu kojega je silno voljela. Dakako, imala je ona i mamu, ali je tome već tako davno da je se više i ne sjeća. Umrta je kada je Pipi još bila majušno djetešce (...) Međutim, svoga tatu Pipi nije nikada zaboravljala. On bješe pomorski kapetan i plovio je širokim morima...*⁴²

Norme i pravila ponašanja zasigurno igraju veliku ulogu u poštivanju autoriteta. Pipi je posve neupućena u takve, kao i u sve ostale društvene konvencije. To je vidljivo u više navrata, poput nepoznavanja i odbijanja obiteljskog autoriteta što je vidljivo u prethodnom primjeru gdje ona zapravo ne ugrožava obiteljski autoritet, nego samo pokazuje ravnodušnost i nemar prema pravilima. Nepoznavanje društvenih konvencija vidljivo je i u primjeru njezina odlaska u cirkus: – *Idem ja s vama kamo god hoćete – uzvratu Pipi – samo ne znam mogu li ići u taj vaš ciklus, jer nemam pojma što mu to znači. Je l' to boli? (...) – O, Bože dragi! – uzvikne Pipi i zažmiri. – Pa zar treba plaćati za gledanje? A ja ovuda po cijeli dan hodam i gledam naokolo. Tko zna koliko sam onda već novca izgledala?!⁴³*

³⁹ Isto, str. 19

⁴⁰ Isto, str. 164

⁴¹ Hranjec, u *Ogledima o dječjoj književnosti* navodi nekoliko tipova obiteljskih zajednica u dječjem romanu: čvrsto strukturiranu obitelj, socijalno-stalešku obiteljsku zajednicu, luckastu, krnju, razorenu, supstitucijsku, urbanu formalnu obitelj i obitelj u humorno-fantazijskom svijetu.

⁴² Lindgren, Astrid. *Pipi Duga Čarapa*. str. 5

⁴³ Isto, str. 45

Diana Zalar u zborniku *U čast Astrid Lindgren* također govori o tome zašto Pipi nije uzorna djevojčica te navodi sljedeće: *Astrid Lindgren je, rušeći bespogovorni autoritet odraslih, kroz Pipi htjela osuditi ono što djetetu nije prirodno i što mu odrasli bez promišljanja nakalemaju zbog svojega mira, udobnosti i oportunizma. Jer, bez obzira na to kako se Pipi ponašala na domjencima, školskom izletu ili drugdje gdje dominiraju odrasli, nikada nije u pitanju njezina urođena empatija, obzir prema ljudskoj nevolji, uopće humanost u najširem smislu riječi.*⁴⁴

⁴⁴ *U čast Astrid Lindgren: zbornik. str. 50*

7. Društvena antinormativnost kroz Pipinu zrelost

Iako djevojčica, Pipi odstupa od norme svojim ponašanjem. Za razliku od ostale djece, puno je odraslija i samostalnija. Njezina zrelost vidljiva je u brojnim situacijama kojima ona vlada i ne dopušta da izmiču kontroli, u autoritetu koji sama posjeduje i kojim je sposobna upravljati drugim odraslim osobama (pogotovo negativcima), a sve to djeca ne posjeduju. *Snažnim zahvatom uhvati policajce za pojaseve i iznese ih kroz vrt na put. Tamo ih spusti na tlo i trebalo im je dosta vremena prije negoli se pribraše i pomakoše.*⁴⁵ Ona u noći izlazi iz kuće i odlazi do svog konja kako bi ga pokrila i zaštitila od kiše, spašava djecu od raznih opasnosti, s lakoćom rješava nasilnike i pljačkaše, drugu djecu nesebično časti slatkišima te s lakoćom sudjeluje u raspravama. Ponajviše se brine za Tomija i Aniku – kada su bolesni, dolazi im na prozor kuće kako bi ih zabavljala. Poput druge djece, Pipi obožava biti u središtu pozornosti, odlučivati i biti glavna u svim igrama. Brbljava je i bučna kao i većina djece, ali svojom brigom za životinje i ljude te sposobnošću da živi sama bez ičije pomoći, Pipi pokazuje kako već pripada svijetu odraslih. (Zalar, 2008: 91) – *Pa što je to s vama? – Pipi će razdražljivo. – Znajte da je vrlo opasno hodati naokolo i predugo šutjeti. (...) Bilo bi strašno kad bi se to i vama dogodilo.*⁴⁶

⁴⁵ Lindgren, Astrid. *Pipi Duga Čarapa*. str. 22

⁴⁶ Isto, str. 160

8. Likovi odraslih u djelu

U vrijeme kada je ovaj roman izašao, nije bilo prihvatljivo nepoštivanje autoriteta. (Javor, 2008: 20) Ona jasno pokazuje kako nije upoznata s pravilima ponašanja za stolom, ali i pravilima ponašanja prema starijima: *Pipino ponašanje na domjencima sve je samo ne prihvatljivo: nitko ne može do kolača prije nje, tortu pojede sasvim sama, prosipa šećer što nehotice a što namjerno, trpa si u tanjur, saljući majmuna Nilsona po kolače. Ovo kršenje pravila ponašanja zapravo je iritantno, koliko i smiješno.*⁴⁷ *Na stolu je stajala i velika torta s tučenim vrhnjem. Sredinu je torte ukrašavao crveni bombon. Pipi ju je promatrala držeći ruke na leđima. Najednom se prigne i ustima zgrabi bombon. No sagnula se malco prenamglo, pa kad se ponovno uspravila, cijelo joj lice bješe kao žbukom prekriveno kremom.*⁴⁸

U *Pipi Dugoj Čarapi* odrasli su prikazani kao smiješne i licemjerne osobe. Takvi su roditelji Tomija i Anike, teta Laura, učiteljice, policija, vatrogasci, ljudi iz cirkusa i kazališta itd. Astrid Lindgren kroz roman oštro kritizira građane i kriminalce te muškarce i žene što daje poruku kako biti odrasla osoba nije poželjna stvar niti ništa pozitivno. Time autorica staje na dječju stranu što čini jedinstvenu poziciju u pisanju dječje književnosti. Ipak, kritičari tvrde da iako autorica pokušava stati na dječju stranu, ona to kao odrastao čovjek može jednako kao što bi muški autor mogao u potpunosti zauzeti ulogu žene – što ne uspijeva. (Javor, 2008: 20) Kroz roman, Pipi preispituje moć odraslih tako da ne pokušava srušiti moć koji odrasli imaju već im se samo izruguje i ismijava. *–A i ti odrasli! Puni su praznovjerja i svakakvih gluposti. Misle kako će se odmah dogoditi nekakva nesreća ako se za vrijeme jela stavi nož u usta, i sve druge takve koještarije. – Oni se ne znaju ni igrati – doda Anika.*⁴⁹

Pipi ne želi preuzeti odraslima njihovu moć, ona je dijete koje zauvijek želi ostati dijete i nikada ne odrasti. Ona sadrži moć koja je bogatija od svega što si jedno dijete može zamisliti. Pipi nema roditelja, a ni neku drugu odraslu osobu kojoj se mora pokoravati i koja će njome upravljati. Uz to, može se reći kako sama Pipi upravlja Tomijem i Anikom, ali i čitateljima. Kao i čitatelji, Tomi i Anika također shvaćaju kako je Pipi jedinstvena i kako oni nikada neće biti poput nje. Tomi, Anika i čitatelji će prestati biti djeca, oni će odrasti, a Pipi će zauvijek ostati dijete. U djelu, odrasli nemaju funkciju autoriteta – Pipi ne osjeća očev autoritet, nego ga poštuje zbog njegovih kvaliteta. Astrid Lindgren tako radi velik pomak u fabuliranju odmičući se od onoga što

⁴⁷ U čast Astrid Lindgren: zbornik. str. 49

⁴⁸ Lindgren, Astrid. *Pipi Duga Čarapa*. str. 62

⁴⁹ Isto, str. 21

nalaže norma, a to je udaljavanje odraslih sa scene kako bi se Pipi pridao neograničen manevarski prostor. (Zalar, 2008: 93) Tako Tomijevi i Anikini roditelji odlaze na vikend, a njihova kućna pomoćnica pristaje da djecu čuva Pipi: – *Ne moraš se ti brinuti o nama jer ćemo mi cijelo vrijeme provesti kod Pipi. (...) Ela nije imala ništa protiv da i ona bude dva dana slobodna, pa kad su Tomi i Anika cmoljili i moljakali dovoljno dugo, Ela im, s obzirom na sve, reče da će otputovati kući posjetiti svoju majku.*⁵⁰ Također, Tomijevi i Anikini roditelji neobjašnjivo pristaju na sve ideje koje roditelji u stvarnom životu nikada ne bi dopustili. U stvarnom životu roditelji vjerojatno nikad ne bi pristali ostaviti djecu devetogodišnjoj djevojčici.

⁵⁰ Isto, str. 133

9. Zaključak

Pipi Duga Čarapa roman je kojim je autorica kroz lik Pipi pokazala odstupanje od normativnosti koja je etablirana u dječjoj književnosti. Odbijanjem odrastanja, Pipi uništava tradicionalnu funkciju dječje književnosti – odlukom da zauvijek ostane dijete, Pipi ismijava sve pedagoške institucije koje prate i potiču dijete da napusti djetinjstvo i odraste u odgovornu osobu. Ona se protivi normativnosti u dječjoj književnosti tako što je snažnija od odraslih, živi u kući bez roditelja s majmunom i konjem, odbija ići u školu te se sama bori s lopovima. Pipi nije ni u skladu s onime što nalaže norma o pravilima odijevanja, higijeni i izgledu djece budući da nosi preveliku obuću, ne češlja se i koristi jaku šminku. Radi sve ono što je djeci najčešće zabranjeno ili nedostupno. Upravo zbog takvog protivljenja društvenim konvencijama, ovo je djelo naišlo na mnoga osuđivanja prije nego je izašlo, ali je nakon izlaska bilo i cenzurirano. Cenzurirani su bili svi oni dijelovi koji su odstupali od norme te za koje se mislilo da će negativno utjecati na svijest djece. Autorica je htjela postići upravo suprotno – htjela je pokazati kako su odrasli ponekad prestrogi prema djeci te kako bi svijet bio jednako dobar i kada se ne bi poštivale sve društvene konvencije.

10. Literatura

1. Detoni-Dujmić, D. *Leksikon svjetske književnosti: djela*. Školska knjiga. Zagreb. 2004.
2. Diklić, Z. *Primjeri iz dječje književnosti*. DiVič. Zagreb. 1996.
3. Dujić, L. *Astrid Lindgren: Roda Roda*. // Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice. VDG Jahrbuch (2003), 77-82
4. Hameršak, M., Zima D. *Uvod u dječju književnost*. Leykam International. Zagreb. 2015.
5. Hranjec, S. *Ogledi o dječjoj književnosti*. Alfa. Zagreb. 2009
6. Javor, R. *U čast Astrid Lindgren: zbornik*. Hrvatski centar za dječju knjigu. Zagreb. 2008.
7. Leach, P. *Odgoj i njega djeteta*. Mladost. Zagreb. 1979.
8. Lindgren, A. *Pipi Duga Čarapa*. Znanje. Zagreb. 2015.
9. Mikulan, K. *Pippi Longstocking in the Croatian school system and its reception among primary school pupils*. // LiCus – 3 (2008), 5; 53-74
10. Visinko, K. *Dječja priča: povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Školska knjiga. Zagreb. 2009.
11. Zalar, D. *Pojam slobode Astrid Lindgren: od lika do žanra: Uz stotu obljetnicu rođenja*. // Književna smotra. 40 (2008), 1; 87-96